

พื้นที่ชุ่มน้ำ (WETLAND)

กรณีศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก

อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

จัดทำโดย ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ 1 นครราชสีมา
สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้จัดทำได้รวบรวมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ความเป็นมา หลักเกณฑ์การจัดหมวดหมู่ ของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย นำเสนอข้อมูลข้อมูลเบื้องต้น แผนที่แสดงรายละเอียดตำแหน่ง และสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 โดยเน้นพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้านกายภาพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านเศรษฐกิจสังคม สำหรับเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพยากรน้ำ และผู้ที่สนใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไป

7 มีนาคม 2567

สารบัญ

หน้า

- ✦ พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย 1- 11
 - พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ อะไร
 - การดำเนินการด้านทรัพยากรน้ำ การแบ่งประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ การจัดลำดับพื้นที่ชุ่มน้ำ
- ✦ พื้นที่ชุ่มน้ำ (WETLAND) ภาคตะวันออกเฉิยงเหนือ 12-13
(นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ) ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5
- ✦ ศึกษาข้อมูลเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก 14-22
 - ที่ตั้งและสภาพความสำคัญของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ
 - ลักษณะภูมิประเทศและธรณีวิทยา
 - ข้อมูลทางกายภาพ
 - ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ
 - ความสำคัญ คุณค่าการใช้ประโยชน์
 - สภาพด้านเศรษฐกิจ – สังคมชุมชนท้องถิ่น
 - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
 - ปัญหาและภัยคุกคาม
 - การดูแลจัดการในปัจจุบัน
 - ข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก
 - แผนที่แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก
 - ภาพกิจกรรม

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

พื้นที่ชุ่มน้ำ

เป็นระบบนิเวศหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์พืช และสัตว์ แม้ว่าในปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการสูญหายและความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของมนุษย์ แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้น ทำให้สถานการณ์ของชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ มีความเปราะบางเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงและสูญหายของระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำในศตวรรษนี้และจะส่งผลให้ปัจจัยอื่นๆ มีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็นบึงน้ำจืดในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะปี 2554 และ 2557 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยเป็นระยะเวลานาน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งเป็นแหล่งรองรับน้ำและกักเก็บน้ำ ถูกบุกรุก ทำลาย หรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เป็นพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพัฒนาชุมชนเมืองปัญหาดังกล่าวนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีแนวโน้มจะเข้าสู่ขั้นวิกฤต โดยเฉพาะปัญหาภัยแล้งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่เป็นประจำในทุกๆ ปี อันมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงการบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือเกิดความเสื่อมโทรมจนไม่สามารถให้บริการของระบบนิเวศและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำได้

ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างน้อย 36,616.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 22,885,100 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ประเทศไทย แบ่งเป็นพื้นที่น้ำจืดร้อยละ 44.8 และเป็นพื้นที่น้ำเค็มร้อยละ 55.2 คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำฝน และน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็มมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับตะกอนและแร่ธาตุ ป้องกันภัยธรรมชาติต่าง ๆ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตทางธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปใช้ผลประโยชน์ เช่น แหล่งอาหาร ยารักษาโรค แหล่งนันทนาการพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งของผู้ผลิตห่วงโซ่อาหาร ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ อะไร

ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ในมาตรา 1.1 และมาตรา 2.1 กล่าวว่า "พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) หมายถึง พื้นที่แหล่งน้ำทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่ง และน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงชายฝั่งทะเล และที่ในทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร"

ดังนั้นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงรวมถึง ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระพัง (ตระพัง) บาราย แม่น้ำ ลำธาร แคว หนอง ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่งลุ่ม กุด ทุ่ง กว๊าน มาบปึง ทาม สบูน แก่ง น้ำตก หาดหิน หาดกรวด หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ชายฝั่ง ทะเล พืดหินปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล คุ้ง อ่าว ดินดอนสามเหลี่ยม ช่องแคบ ชะวากทะเล ตะกาด หนองน้ำกร่อย ป่าพรุ ป่าเลน ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าแสม รวมทั้งนาข้าว นาเกลือ นาเกลือ บ่อปลา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

การดำเนินการด้านทรัพยากรน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

4

แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้

1) พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal Wetlands) ได้แก่ เกาะ หาดหิน แนวปะการังชายฝั่ง หาดทราย แหล่งน้ำกร่อย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ค้าง อ่าว ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ชะวากทะเล ป่าชายเลน ป่าโกงกาง และป่า ชายหาด เป็นต้น

2) พื้นที่ชุ่มน้ำภายในแผ่นดินใหญ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Inland Wetlands) ได้แก่ ห้วยหนอง คลอง บึง บ่อ กระจัง แม่น้ำ ลำธาร แคว ละหาน ชายคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระทะเลสาบ แอ่ง ลุ่มกุด ทุ่ง กว๊าน ป่าบึง ป่าทาม พรุ สบูน น้ำตก แก่ง เป็นต้น

3) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made Wetlands) ได้แก่ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ นาข้าว นาเกลือ สระน้ำ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่เกษตรกรรมแบบมีน้ำท่วมถึงแบบถาวร และชั่วคราว การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำฟาร์ม และคลองส่งน้ำต่าง ๆ เป็นต้น

ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

5

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้สำรวจและพบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำ ประกอบด้วยป่าชายเลน ป่าพรุ หนอง บึง สบู่ ทะเลสาบ และแม่น้ำ กระจายอยู่ทั่วประเทศ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 22.88 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.75 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยแบ่งกลุ่มตามลำดับความสำคัญตามอนุสัญญาแรมซาร์ได้ ดังนี้ ✨

15 แห่ง

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับระหว่างประเทศ (Ramsar Sites)

69 แห่ง

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

47 แห่ง

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ

36,408 แห่ง

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น (กอน.ทณ., พ.ย.2565)

พื้นที่ชุ่มน้ำระดับระหว่างประเทศ ขึ้นทะเบียนเป็น Ramsar (15 แห่ง)

6

ลำดับ	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (แรมซาร์ไซต์)	จังหวัด	วันที่ขึ้นทะเบียน	ลำดับที่ในทะเบียน	ที่ตั้ง	ละติจูด	ลองจิจูด	สนง.ภาค
1	พรุควนขี้เสียน	พัทลุง	13 กันยายน 2541	948	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง	7.78475	100.152861	8
2	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง	บึงกาฬ	5 กรกฎาคม 2544	1098	ต.บ้านดง ต.โสกก้าม อ.เซกา ต.บึงโขงหลง ต.โพธิ์หมากแข้ง อ.บึงโขงหลง จ.บึงกาฬ	18.024866	104.013923	3
3	ดอนหอยหลอด	สมุทรสงคราม	5 กรกฎาคม 2544	1099	ต.บางจะเกร็ง ต.แหลมใหญ่ ต.บางแก้ว และ ต.คลองโคน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม	13.3617839	100.0227791	7
4	ปากแม่น้ำกระบี่	กระบี่	5 กรกฎาคม 2544	1100	อ.เมือง จ.กระบี่	8.055917	98.921972	10
5	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย	เชียงราย	5 กรกฎาคม 2544	1101	ต.โยนก และ ต.ป่าสัก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย	20.255113	100.037807	1
6	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (พรุโต๊ะแดง)	นราธิวาส	5 กรกฎาคม 2544	1102	อ.ตากใบ อ.สุไหงโก-ลก และ อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	6.072472	101.964944	8
7	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง-ปากแม่น้ำตรัง	ตรัง	14 สิงหาคม 2545	1182	ต.นาเกลือ ต.ลิบง ต.หาดสำราญ อ.สิเกา อ.ปะเหลียน อ.กันตัง จ.ตรัง	7.381083	99.505333	8

ลำดับ	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (แรมซาร์ไซต์)	จังหวัด	วันที่ขึ้นทะเบียน	ลำดับที่ในทะเบียน	ที่ตั้ง	ละติจูด	ลองจิจูด	สทพ.
8	อุทยานแห่งชาติแหลมสน-ปากคลองกะเปอร์-ปากแม่น้ำกระบุรี	พังงา และ ระนอง	14 สิงหาคม 2545	1183	เขตเมือง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง และ อ.กระบุรี จ.พังงา	9.603556	98.464472	10
9	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี	14 สิงหาคม 2545	1184	ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี	9.598472	99.682861	10
10	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	พังงา	14 สิงหาคม 2545	1185	อ.เมือง อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา	8.301	98.466028	10
11	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์	14 มกราคม 2551	2238	อ.สามร้อยยอด อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์	12.243944	99.93225	7
12	เขตห้ามล่าสัตว์ป่ากุตพิง	บึงกาฬ	19 มิถุนายน 2552	1926	อ.เมือง จ.บึงกาฬ	18.313729	103.688323	3
13	เกาะกระ	นครศรีธรรมราช	12 สิงหาคม 2556	2152	จ.นครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากแผ่นดินประมาณ 350 กิโลเมตร เมื่อวัดในแนวตรงจากบริเวณ อ.ปากพนัง	8.389889	100.732167	8
14	หมู่เกาะระ-เกาะพระทอง	พังงา	12 สิงหาคม 2556	2153	อ.กระบุรี และ อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	9.171167	98.295833	10
15	แม่น้ำสงครามตอนล่าง	นครพนม	15 พฤษภาคม 2562	2420	แม่น้ำสงคราม และ ป่าบุงป่าทามริมน้ำ ความยาว 92 กิโลเมตร จากปากแม่น้ำบริเวณที่บรรจบกับแม่น้ำโขง	17.786389	103.941139	3

พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) 15 แห่ง ของประเทศไทย

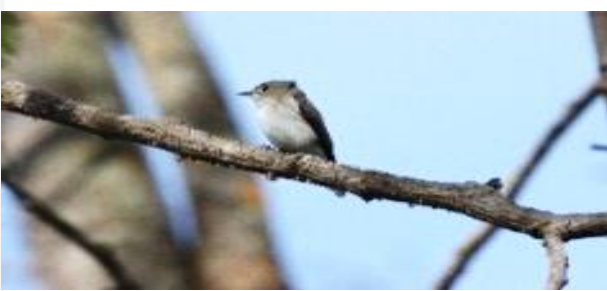

เกณฑ์การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

ใช้เกณฑ์การจำแนกภายใต้มาตรา 2 ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเกณฑ์ดังกล่าวมี 4 ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้น้ำในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

3. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น

มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 2 ข้อ คือ เกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ และเกณฑ์ที่ประเมินจากความสำคัญที่มีต่อท้องถิ่น

2. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ

มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 3 ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

- ✦ 2 กุมภาพันธ์ 2514 การประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญา ณ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน
- ✦ 29 มีนาคม 2535 พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- ✦ 13 พฤษภาคม 2541 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นประเทศลำดับที่ 110
- ✦ 1 สิงหาคม 2543 มติคณะรัฐมนตรี ประกาศทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและ ระดับชาติ มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ 13 มาตรการ การประกาศพื้นที่สมควรเสนอเป็น Ramsar site และ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการคุ้มครอง พื้นที่ฟูศึกษาสำรวจ
- ✦ 3 พฤศจิกายน 2552 มติคณะรัฐมนตรี ประกาศมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ 17 มาตรการ โดย ได้ระบุให้ "กรมทรัพยากรน้ำ" เป็นงานดำเนินการสนับสนุนตามมาตรการด้วย
- ✦ 12 พฤษภาคม 2558 มติคณะรัฐมนตรี เปลี่ยนแปลงในมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ในข้อ 10 เรื่องการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดย "ให้มีการทำรายงาน EIA สำหรับโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำ EIA ที่ออกตามมาตรา 46 แห่ง พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.."
- ✦ 25 ธันวาคม 2561 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ 2561 ม.4 ระบุพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประเภทหนึ่งของทรัพยากรน้ำสาธารณะ
- ✦ 18 สิงหาคม 2565 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรน้ำ
ทส. มอบหมาย ทน.รับผิดชอบพื้นที่ชุ่มน้ำ

อนุสัญญาแรมซาร์ได้กำหนดเกณฑ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ดังนี้

กลุ่ม A ของเกณฑ์ พื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่เป็นตัวแทนหายากหรือมีลักษณะพิเศษ เฉพาะ

กลุ่ม B ของเกณฑ์ พื้นที่ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เกณฑ์ 1: พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งควรได้รับพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หากพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นประกอบด้วยประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทน หายาก หรือมีลักษณะพิเศษ เฉพาะ ซึ่งพบในเขตชีวภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม

เกณฑ์เกี่ยวกับชนิดพันธุ์และชุมชนประชากรทางนิเวศ

เกณฑ์ 2: เกื้อกูล ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ใกล้สูญพันธุ์ หรือ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หรือชุมชนประชากรที่ถูกคุกคาม

เกณฑ์ 3: เกื้อกูล ประชากรของชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่สำคัญ สำหรับการดำรงรักษาความหลากหลาย ทางชีวภาพของเขตชีวภูมิศาสตร์หนึ่งโดยเฉพาะ

เกณฑ์ 4: เกื้อกูล ชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่อยู่ในระยะวิกฤติหนึ่งของวงจรชีวิตของชนิดพันธุ์นั้น หรือเป็นที่พักพิงพบนระหว่างสภาพเสื่อมโทรม

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับนกน้ำ

เกณฑ์ 5: เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูลของนกน้ำ 20,000 ตัว หรือมากกว่า

เกณฑ์ 6: เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูลร้อยละ 1 ของประชากรในชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์หนึ่งของนกน้ำ

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับปลา

เกณฑ์ 7: เกื้อกูล สัดส่วนที่สำคัญของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ หรือวงศ์ ของปลาพื้นเมือง ระยะหนึ่งของวงจรชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของชนิดพันธุ์ และ/หรือ ประชากรที่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ และ/หรือคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีคุณูปการต่อความความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก

เกณฑ์ 8: เป็นแหล่งสำคัญของอาหารสำหรับปลา วางไข่ พุ่มพืกวอดอ่อนและ/หรือเส้นทางอพยพ ซึ่งปริมาณของปลาไม่ว่าภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือที่อื่น พึงพาอาศัยอยู่

พื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5

สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การจัดสรรน้ำ การใช้น้ำ การป้องกันและบรรเทาความเสียหาย อันเกิดจากทรัพยากรน้ำในพื้นที่รับผิดชอบ 4จังหวัดประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ซึ่งมีพื้นที่ชุ่มน้ำในที่อยู่ในความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

จังหวัด	พื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ	พื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติ	พื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับท้องถิ่น
			จำนวน (แห่ง)
นครราชสีมา	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อุทยานแห่งชาติทับลาน	3,243
บุรีรัมย์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก	แม่น้ำมูลและบึงทาม	2,210
	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด		
	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน		
	ลำปลายมาศ		
สุรินทร์	-	แม่น้ำมูลและบึงทาม	3,001
ศรีสะเกษ	-	สบแม่น้ำมูลชี	2,311
		แม่น้ำมูลและบึงทาม	
รวม	5 แห่ง	3 แห่ง	10,765

* พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จำนวน 10,765 แห่ง (กอน.ทน., พ.ย.2565)

แผนที่แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำ

13

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ)
อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5

พื้นที่ชุ่มน้ำ (WETLAND)

สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ 1 นครราชสีมา

พื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ

1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก
2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด
3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสกลนคร
4. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
5. ลำปลายมาศ

พื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติ

6. แม่น้ำมูลและบึงพางาม
7. อุทยานแห่งชาติทับลาน

ที่ตั้งและสถานภาพความสำคัญของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ

อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก เป็นอ่างเก็บน้ำชลประทานสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2505 ตั้งอยู่ที่บ้านผึ่งต้น ตำบลบ้านบัว ตำบลเสม็ด ตำบลนาสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ 4,257 ไร่ ระดับน้ำเฉลี่ยลึก 2- 7 เมตร จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกอพยพจำนวนมาก และหลายชนิดมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในปี พ.ศ.2523 อยู่ห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ประมาณ 12 กิโลเมตร โดยแยกทางหลวงสายบุรีรัมย์ – ประโคนชัย ที่กม.10+000 เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปาในเขตตัวจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งประมงท้องถิ่นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำจืดของสถานีเพาะพันธุ์สัตว์น้ำจังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยมีพื้นที่ชลประทาน 10,672 ไร่ มีการก่อสร้างคันคูน้ำ 8,856 ไร่

อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากมีพิกัดภูมิศาสตร์ละติจูดที่ $14^{\circ} 53' 52''\text{N}$ และลองจิจูดที่ $103^{\circ} 02' 10''\text{E}$ พิกัด UTM 48 P TB 478888 ระวาง 5638IV มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านผึ่งต้น บ้านม่วงใต้ บ้านหนองมะเขือ
ทิศใต้	ติดกับหมู่บ้านโคกเพชร บ้านโคกเพชรน้อย
ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่บ้านสลักไผ่ บ้านพักเจ้าหน้าที่ชลประทาน
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่บ้านหนองเกียบ

ลักษณะภูมิประเทศและธรณีวิทยา

อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มากเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ สภาพพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบมีความลาดชันประมาณร้อยละ 1- 2 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 4,257 ไร่ วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก – ตะวันตก ช่วงกว้างสุดของอ่างเก็บน้ำมีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ส่วนยาวที่สุดประมาณ 9.5 กิโลเมตร มีน้ำตลอดปี ลักษณะทางธรณีวิทยารองรับด้วยหมวดหินมหาสารคามซึ่งมีเกลือหินอยู่ชั้นล่างและตะกอนลำนํายุกควอเทอนารี

ข้อมูลทางกายภาพ

มีสภาพพื้นที่เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นทะเลสาบน้ำจืด สันเขื่อนสร้างกัน ห้วยจรเข้มาก บริเวณบ้านห้วยจรเข้มาก อ่างเก็บน้ำสร้างขึ้นเพื่อการชลประทานและการประปา มีพื้นที่ 3,876 ไร่ สภาพภูมิประเทศ รอบอ่างเก็บน้ำมีสภาพเป็นที่ราบการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่นา พื้นที่ชุ่มน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มากมีสภาพเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำหลัก ได้แก่ ลุ่มน้ำมูล และอยู่ในลุ่มน้ำสาขาห้วยตะโค่ง พื้นที่ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก คำนวณโดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มีขนาดเนื้อที่ 6,840.62 ไร่

ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ

พบพรรณไม้น้ำทั้งหมด 43 ชนิด 25 วงศ์ พบไม้ต้นทั้งหมด 14 ชนิด 9 วงศ์ พบพรรณไม้รวม 173 ชนิด จาก 141 สกุล 64 วงศ์ เป็นพรรณไม้ที่นำเข้าไปปลูก 15 ชนิด พบพืชต่างถิ่นที่รุกรานจำนวน 14ชนิด พบว่า มีสัตว์ป่า 4ประเภท ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ไม่น้อยกว่า 183 ชนิด ใน 72 วงศ์ 133 สกุล ประกอบด้วยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ไม่น้อยกว่า 6 ชนิด หรือร้อยละ 3.28 ของจำนวนชนิดสัตว์ป่าทั้งหมด นกไม่น้อยกว่า 145 ชนิด (ร้อยละ 79.23) สัตว์เลื้อยคลานไม่น้อยกว่า 22 ชนิด (ร้อยละ 12.02) และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกไม่น้อยกว่า 10 ชนิด (ร้อยละ 5.46) พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมไม่น้อยกว่า 6 ชนิด ใน 5 สกุล 4 วงศ์

ความสำคัญ คุณค่าการใช้ประโยชน์

- ประโยชน์ในเชิงนิเวศบริการ ของพื้นที่โครงการด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้
- * แหล่งนันทนาการด้านต่างๆ เช่น คีฬาสรรพชาติ ดูนก พักผ่อน ชมวิว
 - * เป็นแหล่งอาหารในครัวเรือน เช่น จับปลาและเก็บหาพืชอาหารพื้นเมือง ประมงเพาะเลี้ยง
 - * เป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับประปา
 - * แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ทำนา) 2.5) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยสำคัญของสัตว์ต่างๆ โดยเฉพาะนก และสัตว์หายาก

สภาพด้านเศรษฐกิจ – สังคมชุมชนท้องถิ่น

ข้อมูลประชากรและการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้ม ตั้งอยู่ในเขตตำบลเสม็ด และตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตำบลเสม็ด แบ่งเขตการปกครองของตำบลเสม็ด ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง ประกอบด้วยหมู่บ้าน 19 บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเสม็ด หมู่ที่ 2 บ้านโคกเพชร หมู่ที่ 3 บ้านเยี่ยสะแก หมู่ที่ 4 บ้านหัววัว หมู่ที่ 5 บ้านระเบ็กขาม หมู่ที่ 6 บ้านหนองขาย่าง หมู่ที่ 7 บ้านโคกเพชร หมู่ที่ 8 บ้านหนองข่า หมู่ที่ 9 บ้านโคกใหญ่ หมู่ที่ 10 บ้านโคกหัวช้าง หมู่ที่ 11 บ้านโคกเขา หมู่ที่ 12 บ้านโคกตูม หมู่ที่ 13 บ้านเขากระโดง หมู่ที่ 14 บ้านสนวน หมู่ที่ 15 บ้านสำโรง หมู่ที่ 16 บ้านศิลาทอง หมู่ที่ 17 บ้านไทยพัฒนา หมู่ที่ 18 บ้านเยี่ยสะแก หมู่ที่ 19 บ้านโนนพลอย สภาพภูมิประเทศของมีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150 - 180 เมตร สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินที่เกิดจากตะกอนลำนน้ำเก่า มีการระบายน้ำเร็ว น้ำซึมผ่านได้ช้าถึงปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย เหมาะสำหรับการทำนา ลักษณะการใช้ประโยชน์ในดินเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ปลูกพืช เช่น หอม กระเทียม กระหล่ำปลี ข้าวโพด และมีการทำปศุสัตว์ ป่าไม้ที่สำคัญได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่ารอบอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด โดยมีไม้ที่มีค่า ทางเศรษฐกิจได้แก่ ไม้เต็ง รัง และมะค่า ปัจจุบันราษฎรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าว รับจ้างทั่วไป มีจำนวนประชากร ประมาณ 12,000 คน

ทิศเหนือ จุดตำบลอิสาน อำเภอเมืองบุรีรัมย์
 ทิศใต้ จุดตำบลแสงโชน อำเภอประโคนชัย
 ทิศตะวันออก จุดตำบลสะแกข่า อำเภอเมืองบุรีรัมย์
 ทิศตะวันตก จุดตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์

ตำบลบ้านบัว เป็นตำบลที่ตั้งขึ้นมาตั้งแต่มีเมืองบุรีรัมย์ มีสัญลักษณ์ คือ สระน้ำขนาดใหญ่ มีบัวหลวงอยู่เป็นจำนวนมาก มีพื้นที่การปกครอง 18 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านบัว หมู่ที่ 2 บ้านบุมะค่า หมู่ที่ 3 บ้านซาด หมู่ที่ 4 บ้านตะโกราย หมู่ที่ 5 บ้านหนองไม้แดง หมู่ที่ 6 บ้านบุ หมู่ที่ 7 บ้านม่วงใต้ หมู่ที่ 8 บ้านผึ้งตัน หมู่ที่ 9 บ้านดอนใหญ่ หมู่ที่ 10 บ้านหนองค่าย หมู่ที่ 11 บ้านหัววัว หมู่ที่ 12 บ้านโคกระกา หมู่ที่ 13 บ้านปลัดชุมแสง หมู่ที่ 14 บ้านปรุ หมู่ที่ 15 บ้านดอนแฝก หมู่ที่ 16 บ้านโคกเพชร หมู่ที่ 17 บ้านห้วยจระเข้มาก หมู่ที่ 18 บ้านบัว สภาพทั่วไปของตำบลเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยไหลผ่าน 2 สาย หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน และมีคลองชลประทานไหลผ่าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ มีอาชีพเสริม ได้แก่ ทอผ้า ค้าขาย รับจ้างทั่วไป มีจำนวนประชากร ประมาณ 8,262 คน

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลกระสัง (อำเภอเมืองบุรีรัมย์)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลเสม็ดและตำบลอิสาน (อำเภอเมืองบุรีรัมย์)

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลเสม็ด (อำเภอเมืองบุรีรัมย์)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลลุมพิกและตำบลสะแกโพรง (อำเภอเมืองบุรีรัมย์)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ

อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากเป็นหนองน้ำสาธารณะของชุมชน ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ แต่เนื่องจากแหล่งน้ำได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เมื่อปี วันที่ 4 เมษายน 2523 ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในการอนุรักษ์จัดการพื้นที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช พื้นที่บางส่วนจึงถูกสงวนไว้เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ห้ามมิให้ผูใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าหรือไม่ก็ตาม ทำการล่าสัตว์ป่า หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่ไข่หรือรังของสัตว์ป่าทุกชนิด อย่างไรก็ตาม มีการจัดแบ่งเขตพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถเข้าใช้ประโยชน์เพื่อจับหาปลา สัตว์น้ำ และเก็บพืชพรรณ ซึ่งโดยรวมชุมชนก็ปฏิบัติตามกฎและข้อห้ามของเขตห้ามล่าฯ อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากยังอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมชลประทาน เนื่องจากอ่างเก็บน้ำฯ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการชลประทาน (ขนาดกลาง) จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2505 แล้วเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ.2506 ขนาดความจุ 21 ล้านลูกบาศก์เมตร

ปัญหาและภัยคุกคาม

อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากไม่มีปัญหาเรื่องการตื่นขึ้นของแหล่งน้ำ แม้จะมีบางส่วนที่มีพืชน้ำขึ้นหนาแน่นบ้าง โดยเฉพาะบริเวณขอบอ่างเก็บน้ำ แต่การก่อสร้างพัฒนาอ่างเก็บน้ำและถนนรอบหนองน้ำธรรมชาติเดิม ย่อมมีผลต่อลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของระบบนิเวศ เมื่อเกิดการพัฒนาขึ้น การขยายตัวเพิ่มจำนวนประชากรมากขึ้น ความต้องการใช้น้ำของชุมชนก็เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร กิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นเรื่องของความต้องการใช้น้ำจึงเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อไป ส่งผลต่อการดูแลจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำ จึงกลายเป็นปัญหาและภัยคุกคามที่สำคัญของระบบนิเวศอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งเรื่องพื้นที่ทำกินบริเวณบ้านสลักได ซึ่งปัญหายังคงอยู่ระหว่างการหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมที่สุด

การดูแลบริหารจัดการ

การดูแลจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากในปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่า อยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่ห้ามมิให้ผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าหรือไม่ก็ตาม ทำการล่าสัตว์ป่า หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่ไข่หรือรังของสัตว์ป่าทุกชนิด แต่เปิดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับประชาชนทั่วไปให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้ม และในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักชลประทานที่ 8 จังหวัดบุรีรัมย์ ก็มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการที่หลากหลายเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เช่น การซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ซ่อมแซมคลองส่งน้ำตรวจสอบสภาพและการบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ตรวจสอบประตูเปิดปิดน้ำให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ ปรับปรุงระบบชลประทาน จัดทำแผนและปฏิทินการใช้น้ำ พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน มีข้อกำหนดและระเบียบของการใช้น้ำ

การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ควบคู่กันไป โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “อนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำ เร่งสำรวจศึกษาวิจัย เพื่อประเมินคุณค่า พื้นที่ชุ่มน้ำ และวางแผนในการจัดการโดยมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของวิถีชีวิตแบบพอเพียง”

ข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ชุ่มน้ำห้วยจรเข้มาก

20

หัวข้อ			รายละเอียด	
ชื่อพื้นที่	ภาษาไทย		เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก	
	ภาษาอังกฤษ		Angkephnam Huai Chorakhe Mak Non-hunting Area	
การจัดตั้ง	ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		เรื่อง การกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๐๓ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๓	
	ราชกิจจานุเบกษา		เล่ม ๙๗ ตอนที่ ๑๑๑ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๒๓	
ที่ตั้ง	ท้องที่		ตำบลบ้านบัว และตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์	
	พิกัดภูมิศาสตร์		Latitude 14° 53' 19" - 14° 54' 48" N Longitude 103° 1' 17" - 103° 3' 17" E	
	ระวางแผนที่		5638IV WGS 1984 UTM Zone 48 N	
พื้นที่	เนื้อที่		๖.๒ ตารางกิโลเมตร	๓,๘๗๖ ไร่
	ความยาวรอบพื้นที่		๑๑.๓๒ กิโลเมตร	
ลุ่มน้ำ	ลุ่มน้ำหลัก	สาขา	ลุ่มน้ำมูล	ห้วยตะเคิง
	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ		5B	
พื้นที่ทับซ้อน	พื้นที่กรมชลประทาน		อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก	
ประวัติความเป็นมา			กรมชลประทานได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มากขึ้น เมื่อปี ๒๕๐๕ มีนกน้ำและนกชนิดต่าง ๆ จำนวนมากเข้าไปหากินและอยู่อาศัยแต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้ชุมชนจึงมีการลักลอบล่าสัตว์ป่าเป็นประจำ จังหวัดบุรีรัมย์จึงขอให้มีการคุ้มครองไม่ให้มีการล่าสัตว์ กรมป่าไม้ (เดิม) ได้สำรวจพื้นที่ พบว่ามีความเหมาะสมเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เมื่อปี 2523	
สภาพทั่วไป			สภาพเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และทำน้ำประปาของเมืองบุรีรัมย์	
สังคมพืช			ป่าเบญจน้ำจืด	
สัตว์ป่าในบัญชีท้ายประกาศ	จำนวนทั้งหมด		๖๖ ลำดับ (http://www.dnp.go.th/wildlife_it/)	
	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR)		๔ ชนิด คือ นกกระสาคอขาว นกกระสาคอดำ นกปรอดดำปีกขาว นกปรอดแม่ทะ	
	ใกล้สูญพันธุ์ (EN)		๖ ชนิด คือ เหยี่ยวดำ นกกาน้ำใหญ่ นกกระทุง นกกุลลา นกกระปูดน้ำสั้น นกยางจีน	
หน่วยงานในพื้นที่		พิกัด	ที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก	290755 E 1649500 N
			หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยแสงเหนือ (ชั่วคราว)	285389 E 1647949 N
ความสำคัญของพื้นที่			พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ	

เจ้าหน้าที่ ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ 1 นครราชสีมา ลงสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำ ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม 2565

